

Metodický materiál o využití prostředků Operačního programu životní prostředí pro pozemkové spolky v České republice

Případová studie Sady u Jakubova

Motto - výrok čtenáře tohoto metodického materiálu - citováno bez úpravy:

"Pěkné, vzhledem k dosavadním zkušenostem s OPŽP jsem se u toho opravdu pobavila. Malinko se ale bojím, jestli nám ty potencionální žadatele příliš nevydésíte. Snad ne :-)"

Modelové území sady u Jakubova - říjen 2008

Zpracoval: Ing. Martin Lípa

Ekologické centrum Meluzína - Regionální centrum Asociace Brontosaura
Brigádnická 710/2

363 01 Ostrov

IČ: 49752065

DIČ: CZ.49752065

GSM: +420777086620

e-mail: ec.meluzina@volny.cz,

www.meluzina.info/

Předmluva

Na začátku této případové studie byl záměr prozkoumat na modelovém příkladu proceduru, která vede od nápadu přes projektový záměr k podané žádosti.

Při tomto zkoumání jsme si řekli, že budeme trochu za Rychlé šípy a uděláme vše tak, jak by se správně mělo. Docela nás zajímalo, zda je to vůbec možné. Jsme si vědomi, že by se dalo ledacos vynechat a příslušní lidé by pravděpodobně nic nepoznali, ale je vskutku otázkou, jestli účel světí prostředky či nikoliv. Touto otázkou se tento metodický materiál nezabývá.

Naprosto jsme minimalizovali výtahy z oficiálních dokumentů. Je to k ničemu zestručňovat desítky a stovky stránek. Stejně až budete psát projekt, budete to muset zkoumat v originále a podrobně a několikrát.

Kdo očekává od tohoto materiálu hotový návod jak napsat úspěšnou žádost, bude zklamán. Takový návod neexistuje. Co však velmi zvýší vaše šance to je následující sada vlastností a vybavení:

1. Schopnost pozorně číst nezáživné texty
2. Schopnost chápat nezáživné a nejasné formulace
3. Nezměrná trpělivost a pružnost = být splachovací.
4. Spousta času.
5. Dost peněz.
6. Tvůrčí myšlení a pozitivní vztah ke světu.
7. Auto, mobilní telefon a dobré software i hardware.

Potřebujete samozřejmě i kus štěstí.

Pokud vás napadlo, že s touto výbavou by se dalo dělat i ledacos jiného než podávat neziskové projekty s nejistou budoucností.....

No je nejvyšší čas přejít k úvodu, než to důkladně promyslíte.

Úvod - naprosté minimum o Operačním programu životní prostředí a jeho Ose 6

*následující řádky jsou určeny lidem, kteří s tím ještě nepřišli do kontaktu, ostatní mohou směle přeskochit

Operační program životní prostředí (dále budu používat familiární zkratku OPŽP, aby jako bylo vidět že tomu rozumím) je velký trezor plný peněz určených k tomu, abychom si u nás zlepšily různé části životního prostředí. Peníze do toho trezoru dali z větší části daňoví poplatníci států Evropských společenství a z menší části daňoví poplatníci z České republiky. Všem, kteří se o to zasloužili velmi děkujeme, protože je opravdu co zlepšovat. OPŽP má celkem 7 os. Osa = velká přihrádka na peníze. Pro práci ochránářské organizace je ale zajímavá hlavně Osa 6 nazvaná Zlepšování stavu přírody a krajiny (pro zkrácení budu dále používat výraz Osa 6). V rámci velké přihrádky na peníze - osy - jsou ještě menší "kastlíky" - oblasti podpory. Náš modelový projekt míří do oblasti 6.2 Ochrana biodiversity, která je jednak velmi potřebná a jednak se v ní vyskytuje minimum projektů. Jak už to tak bývá u těch velmi potřebných věcí.

Celkově je OPŽP řízen Státním fondem životního prostředí. Tato instituce je něco jako banka, která poskytuje úvěry. Lidé, kteří zde pracují, jsou především finanční manažeři a s ochranou přírody nemají většinou vůbec žádnou zkušenost. Osu 6 tak pomáhá po technické a odborné stránce zajišťovat Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (pro znalce AOPK). Dál se budeme věnovat už jenom Ose 6.

Projekty se zde podávají ve výzvách, které vyhlašuje Státní fond životního prostředí a trvají cca 6-8 týdnů. Při vyhlášení výzvy se upřesní mnoho věcí, které již předtím byly upřesněny v rozsáhlých písemných materiálech. Během výzvy pak dojde ještě k několika upřesněním upřesněných upřesnění. Žadatelé během výzvy podají projekt. Jednak přinesou stoh papírů na regionální pracoviště AOPK nebo Státního fondu životního prostředí a jednak vyplní žádost on-line v elektronickém prostředí Bene-fill. AOPK to všechno přečte, přidělí tomu body - čím víc bodů, tím lepší je to projekt. Potom to celé předá Státnímu fondu životního prostředí a ten si to taky celé přečte a třeba taky bodové hodnocení předělá. Nebo taky ne. Nebo jenom trošku.

Pokud je žadatelův projekt podpořen dostane dopis, že je podpořen. Po čase je sepsána smlouva. Potom se vypisují výběrová řízení, ta probíhají a končí. No třeba se někomu nelíbí výsledek a odvolá se nebo taky ne.....Tak to už by stačilo. Vcelku jednotná procedura příjmu žádosti a jejího posouzení končí schválením projektu k realizaci. Pak už jde opravdu do tuhého a co projekt to samostatná telenovela.

Závěrem úvodu snad ještě toliko, že fyzické osoby - vlastníci pozemků - mají poměrně dobré postavení mezi skupinami žadatelů a v některých oblastech podpory dokonce výjimečné postavení.

Výchozí situace modelového projektu

Lokalita se rozkládá ve dvou patrech říčních teras řeky Ohře. Geologickým podkladem jsou vulkanity Doupovských hor. Klimaticky je to jedna z nejteplejších částí Karlovarského kraje. Okolí je velmi malebné, s nádhernými panoramaty Krušných hor.

Drobné sady ovocných vysokokmenů se zde vyskytovaly již před druhou světovou válkou. Výsadby tvořily velmi malebnou mozaiku zdejší kulturní krajiny. Díky dobrým ekologickým podmínkám a příhodné poloze u železniční trati zde mělo ovocnářství poměrně dobrou pozici. Pro řadu druhů rostlin, drobných obratlovců i bezobratlých vytvořily zatravněné sady dobré náhradní stanoviště za původní listnatý les. V 50. letech 20. století zde proběhlo velkoplošné založení ovocných sadů. Byly zde vysazeny stovky vysokokmenů jabloní, hrušní a třešní. Slivoně byly vysazovány jako polokmeny.

Po celou dobu existence byly sady zatravněny. Jejich využití probíhalo v určitých periodách. Postupně zde byly budovány pastevní areály, které později opět zanikaly. Sklizeň probíhala minimálně od 70. let nahodile a sady nebyly již nijak ošetřovány.

Po roce 1990 ustala zemědělská činnost úplně. Část pozemků byla již zarostlá náletovými dřevinami. Při prudkém snižování stavů hospodářských zvířat a masivním opuštění i daleko přístupnějších pozemků bylo jakékoliv hospodaření nerentabilní.

V roce 1997 okresní úřad Karlovy Vary registroval Významný krajinný prvek Sady u Jakubova. Jednalo se o nejzachovalejší části bývalých daleko rozsáhlejších výsadeb, z nichž některé byly v 70. a 80. letech zrušeny. Hlavním důvodem byla ochrana krajinného rázu v průlomovém údolí Ohře mezi Krušnými a Doupovskými horami. Z kapacitních důvodů však nebyly provedeny žádné rozsáhlejší biologické průzkumy.

V roce 2005 byly pozemky privatizovány současným vlastníkem, který v roce 2007 kontaktuje Ekologické centrum Meluzína RCAB. Díky spolupráci obou subjektů je připraven projekt revitalizace rybníka, který již získal podporu v 2. výzvě OPŽP v Ose 6. Předkládaný projekt je druhou etapou úsilí o zvýšení kvality a biologické hodnoty předmětného území.

Po dokončení projektu je plánována další dlouhodobá spolupráce mezi soukromým vlastníkem a Pozemkovým spolkem Meluzína při údržbě výsadeb a zachování místních odrůd ovocných stromů. Nevládní organizace též hodlá vykonávat monitoring obsazení budek a výskytu ochranně důležitých druhů rostlin a živočichů.

Současné zájmy ochrany přírody

Celá plocha lokality Jakubov leží uvnitř Evropsky významné lokality CZ0424125 Doupovské hory (dále jen EVL) a Ptačí oblasti CZ0411002 Doupovské hory (dále jen PO). Ze zvláště chráněných druhů rostlin byla nalezena vrbina kytkokvětá (bazanovec)

Lysimachia (Naumburgia) thyrsiflora - silně ohrožený druh a ohrožený druh dle PROCHÁZKA F. [ed.] (2000): Černý a červený seznam cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000). Stanoviště tohoto druhu nebude projektem nijak dotčeno - na parcele plánováno pouze rozmístění budek pro živočichy.

V západní části byl na řadě míst nalezen druh zvonečník černý *Phyteuma nigrum*, který je ve výše uvedeném seznamu též hodnocen jako ohrožený druh ale nejedná se o druh zvláště chráněný. Jeho výskyt je též zajímavý z hlediska ochrannářského potenciálu území neboť naznačuje možnost rychlého návratu lokality ke druhově bohatým T1.1 Mezofilním ovsíkovým loukám. Tento biotop je v rámci stanoviště 6510 předmětem ochrany EVL Doupovské hory. Druh nesnáší silné zastínění křovinami. Jejich smýcením a pravidelným kosením budou zlepšeny požadavky druhu na biotop.

Na části lokality roste vegetace biotopu L2.2. Jedná se o kvalitní porost biotopu, který je součástí prioritního stanoviště 91E0 - Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy. V rámci projektu do tohoto biotopu nebude zasahováno s výjimkou rozmístění úkrytů pro obratlovce.

V průběhu průzkumných prací byly na pozemku dále pozorovány tyto zvláště chráněné druhy obratlovců: ještěrka obecná *Lacerta agilis*, užovka obojková *Natrix natrix* a ropucha obecná *Bufo bufo*.

Z ochrannářsky cenných druhů námi provedené průzkumy v sadech dále odhalily:

- dva hnízdní páry. Ťuhýka obecného *Lanius collurio* druh - předmět ochrany PO

Doupovské hory.

- jeden hnízdní pár krutihlav obecný *Jynx torquilla*

- jeden hnízdní pár lejsek šedý *Muscicapa striata*

Máme za to, že pokud se podaří projekt realizovat, ochrannářská hodnota ploch silně poroste a sady se stanou útočištěm pro mnoho druhů.

Metodický postup pro přípravu projektu

1. Výběr lokality

Hlavní důvody proč jsme modelový projekt situovali na tuto lokalitu je to součást EVL, součást PO, je to mizející krajinný prvek - vysokokmenné sady v nejlepší kondici a na několika hektarech, její hodnota je silně snížena dlouhodobou neúdržbou a hrozí jí v podstatě zánik. Navíc v Karlovarském kraji je to naprosto typický ochránářský problém. Pozemky této lokality jsme měli v zaměřovacíku již od roku 1997. Do roku 2005 byly Pozemkového fondu a tak nemělo cenu něco podnikat. V roce 2007 jsme aktivně kontaktovali vlastníka a v roce 2008 jsme ho přesvědčili ke vstupu do našeho PS. Vysvětlili jsme náš názor na využití pozemků a možnost získat na takovou věc prostředky z OPŽP. Velmi jsme se snažili neslibovat nemožné a budovat důvěru. Zcela jistě ji ještě budeme potřebovat. Vlastník pozemků vyjádřil ochotu být příjemcem dotace z OPŽP a zajistit potřebnou finanční spoluúčasť pro projekt. To ovšem za předpokladu, že projekt nebude muset sám připravovat, zajišťovat potřebné přílohy a vytvářet položkový rozpočet. Zároveň nemůže plně akceptovat riziko, že projekt nebude podpořen a prostředky vynaložené na jeho přípravu nebude možné proplatit z prostředků OPŽP.

Výběr lokality znamená zároveň výběr člověka

2. Průzkum lokality

Před započítím projektových prací jsme zajistili zmapování přítomných ovocných odrůd, botanický a ornitologický průzkum pomocí členů naší organizace a profesionálních odborníků. Prostředky na tyto aktivity byly součástí žádostí z programu Ochrana Biodiversity. Lokalitu bychom rádi sledovali i v dalších letech a vyhodnocovali jaký vliv na vegetační kryt měly provedené zásahy. Chtěli jsme ještě průzkum na nějakou perspektivní skupinu bezobratlých ale nikoho jsme nesehnali, všichni mají práce až hanba. Další prostředky v rozpočtu tohoto projektu byly určeny na průzkumy autorizovanými osobami dle požadavků AOPK nebo pro případ nutnosti posoudit celý projekt z hlediska vlivu na ptačí oblast nebo evropsky významnou lokalitu. Toto by mohl nařídit krajský úřad. Průzkumy probíhaly od dubna do července, a do jejich uzavření nemělo cenu něco projektovat. Odrůdy byly určovány až v září a naštěstí projektové práce na ně nebyly vázány.

Průzkum lokality je důležitý ale obvykle zdlouhavý proces. Je naprosto nezbytné řešit jej pomocí velmi zkušených odborníků = většinou profesionálů. Tohle už bez peněz snad ani nejde.

3. Projekt

Důležité je stanovit si pro dané území cíl. To by mělo zahrnovat i dobu po skončení vlastního projektu. Jeden z četných háčku OPŽP totiž říká, že opatření musí být udržitelné po dobu 10 let po skončení projektu = 10 let to musí někdo udržovat za jiné peníze než jsou prostředky OPŽP. Chtěli jsme zpracovat projekt komplexní úpravy, který by zahrnoval návrh ponechání nebo odstranění náletových dřevin, konzervaci stávajících a dosadbu nových ovocných dřevin, budování úkrytů pro živočichy z biomasy, z mrtvého dřeva, z kamenných snosů a klasické dřevěné budky. Úprava bylinného patra měla být řešena tak, aby po dokončení projektu bylo možno přihlásit pozemky do evidence půdních bloků a jeho další údržbu řešit v rámci dotačních titulů Ministerstva zemědělství ČR.

Projekt pokrývá celkem 63 parcel o celkové rozloze 23 ha. V rámci takového guláše parcel, nepřehledného terénu, hustého chroští a kopřiv si nedokážu dost dobře představit přípravu takového projektu bez GISu (= geografický informační systém = silně zjednodušeně program pro práci s mapami).

V projektu je nutno lokalizovat každý kácený strom, spočítat metry čtvereční likvidovaných křovin, metry čtvereční likvidovaných kopřiv, metry čtvereční sečených ploch, každý strom který bude ošetřen konzervačním řezem. Je nutno přesně vyznačit umístění budek, úkrytů atd. Pokud toto vše nezakreslíte do map, riskujete že váš projekt bude seznán nehodnotitelným a bude vyřazen bez bližšího zkoumání. Nic nepomůže fakt, že jste to všechno dali do přesných tabulek a poctivě spočítali. Barevné skvrny v katastrální mapě jsou naprostou nezbytností. Dobrou službu poskytla i GPS, i když základní byla práce s ortofotomapou z Web Map Serveru (WMS) Cenia. Jako GIS, ve kterém jsme na podkladu leteckých snímků tvořili mapy, jsme používali aplikaci MISYS. Něco jsme se naučili, ale byl to porod. A to jsme nezačínali od nuly, ale navazovali jsme na předchozí rozvojové projekty, které zkoumali použití GIS a GPS pro ochránářskou praxi.

Prvotní záměr byl jasný vcelku brzy. Na detailní vypracování projektu bylo potřeba cca 40 pracovních dní = dva měsíce práce.

V této fázi je nesmírně důležité projekt již probírat s AOPK i vlastníkem pozemků = žadatelem o dotaci. Hlavní je nepodlehnout vlastní genialitě a dobře poslouchat co obě strany říkají. AOPK rozhoduje do značné míry o podpoře projektu, žadatel za to nese odpovědnost a částečně to i financuje. Je nutné otevřeně diskutovat rizika jednotlivých řešení a hledat nejschůdnější cestu. Bez vysoké mobility (=auta) nebo alespoň vysokého kreditu v mobilu se všechno strašně prodlužuje. Buď čekáte, nebo riskujete že děláte něco, co vám žadatel či AOPK stejně shodí ze stolu.

Co konkrétně navrhujeme v modelovém projektu

Pozemky jsou v hrozném stavu - desítky let zde ryla divoká prasata, sem tam zde někdo vyjezdil koleje, ve vysoké vrstvě stařiny se skrývají kameny, padlé kmeny a kdo ví co ještě.

První balík opatření je nazván příprava pozemku. V něm navrhujeme plochu posekat pomocí drobné mechanizace, urovnat terén a odstranit překážky tak, aby se rozsáhlé plochy daly ošetřovat mechanizací. To by mělo proběhnout na cca 12,5 ha

V rámci přípravy pozemků proběhne také smýcení náletů a likvidace pařezů. Hustota křovin byla rozdělena do tří kategorií

Q1 ojediněle = smýcení ojedinělých exemplářů: 13549 m²

Q2 pomístně = skupiny keřů mezi kterými lze procházet: 43002 m²

Q3 souvisle = jen obtížně nebo vůbec neprůchodné: 69708 m²

Stromů ke kácení je navrženo 188. Každý z nich je nutno označit v terénu změřit jeho obvod a zjistit, na které parcele roste. Následně jej zakreslit do mapy.

Další balík zahrnuje opatření ke zlepšení stavu rostlinných společenstev. To, co tam roste v současnosti je vhodné akorát tak do kompostu nebo do bioplynové stanice.

Po ruční seči budou následovat takzvané asanační seče s cílem co nejvíce oslabit nežádoucí druhy. V jarním termínu, kdy bude biomasy hodně bude hmota vyvezena, v pozdně letním termínu bude plocha ošetřena mulčovačem.

Po asanačních sečích již naběhne standardní péče o travní porost. V jarním období usmykovat nerovnosti po rytí prasat. V červnu seč s odvozem biomasy. V případě silného obrůstání ještě seč otav.

Třetí balík práce představuje řez ovocných vysokokmenů s cílem prodloužit jejich životnost. Představuje to 398 stromů.

Čtvrtý balík představují opatření pro živočichy. Sem patří vybudování hromad z větví, pařezů a vysečené biomasy, rovnané hranice špalků dřeva, posílení a obnažení kamenných snosů a vyvěšení budek pro plchy, netopýry, puštíky, krutihlavy a lejsky.

Oproti původnímu záměru jsme vypustili výsadby nových stromů. Jednak toto opatření musí být financováno z oblasti podpory 6.3 Obnova krajinných struktur. To mimo jiné znamená oddělení v rozpočtu a celé se to dále zamotává. Také jsme se dohodli s vlastníkem, že si úplně přesně nedokážeme představit jak budou vypadat pozemky po odstranění náletů. Plánovat a přesně umísťovat za této situace nové výsadby skýtá riziko špatného řešení. Když to klapne, uděláme z toho příští projekt.

4. Rozpočet

Teoreticky je rozpočet součástí projektu, ale záměrně jsem mu věnoval zvláštní stranu. Doporučuji už v průběhu projektování psát seznam prací a materiálů, které budou potřeba. Ihned jak to plánujete, tak to napište do zvláštního souboru, klidně bez ladu a skladu. Pak se to učeše. Hlavní je na nic nezapomenout a věřte, může se to lehkost stát.

Ocenění prací a materiálů se dělá pomocí ceníků. Na stavební a zahradnické práce se používají ceny Ústavu racionalizace stavebnictví (poněvadž tomu strašně moc rozumím budu používat zkratku ÚRS). Tam bádají moudří pánové i dámy, kolik stojí jedno hození lopatou a dokážou to přesně spočítat. Ceníky jsou to hodně podrobné a je nutné si uvědomit při rozpočtování všechny i ty nejobyčejnější činnosti. Když to zvládnete, zjistíte, že rozpočet je příjemně vysoký a že na managementech placených z Programu péče o krajinu pracujete za hubičku. No alespoň vám nelezou do zelí zahradnické firmy.

Na práce v ochraně přírody se používají ceníky AOPK. Nyní se přesně nazývají „Náklady obvyklých opatření pro posuzování v OPŽP“. Jsou jednodušší - položky jsou tzv. agregované. Např. zasazení stromu se zde nedělí na uchopení rýče, zdvihnutí rýče, spuštění rýče..... (trochu jsem to přibarvil) ale je tam celková suma od uchopení rýče po zasazený strom. Ceny už tu nejsou tak příjemně vysoké a uvidíme jestli je v Čechách tak zle, že za ně někdo bude chtít pracovat. Zde už jenom poznámku: Co se nenajde v AOPK je třeba najít URSu (a k položkám URS je nutné uvádět i jejich kód).

Výši rozpočtu je nutno též pravidelně konzultovat se žadatelem - musí přinést svých 10% a i když to není vysoký podíl 10% z 10 milionů je 1 milion.....

Je nezbytné to probírat i s AOPK. Pomohou vám to doladit a eliminovat to, že něco spadne do nezpůsobilých nákladů. **Hodně se najezdíte autem.**

Co napsat k rozpočtu závěrem? Rozpočet je naprostý základ ve kterém se nevyplatí dělat chyby - jako u základu staveb to vede k těžkým poruchám celé nadstavby . Připravte se na to, že pravděpodobně budete mít rozpočet hotový z 95% hodně rychle. Nesmí vás to oklamat. Na těch zbývajících 5% spotřebujete možná daleko víc času a energie. A pouze 100% rozpočet je použitelný. Proč je to tak. Díky všem těm změnám faktického projektu je potřeba psaní rozpočtu odložit na co nejpozdější dobu. Opusťte idealistickou myšlenku, že jste schopni ty neustálé změny zapracovávat do rozpočtu. Zvláště při použití ceníků ÚRS je to zcela nemožné. Tím, že si rozpočet necháte na konec zcela jistě budete pracovat v časové tísní. A přitom by jste potřebovali alespoň den dva na vyladění vzhledu, přehlednosti. Dál den dva na velmi poctivou detailní kontrolu čísel (Nevěřili by jste jakou paseku nadělá jeden chybně vložený vzorec ve všech propojených listech Excelu). Den dva na..... den dva na..... den dva na..... den dva na..... den dva na.....

5. Financování projektu

Ještě jsme ani nezačali projektovat, o realizaci nemluvě a už jsme potřebovali peníze na průzkumy. OPŽP umožňuje, v případě že projekt je podpořen, hradit náklady na projektovou dokumentaci až do výše 7% způsobilých nákladů (zahrnuje to projektovou dokumentaci, zpracování žádosti, výběrová řízení atd..)

Je to hezké a dosud to tady nebylo. Jak hradit náklady na projekt, který třeba i ne vaší vinou nebyl podpořen - to vám žádný manuál neporadí. Z uvedeného vyplývá, že pokud se do toho s vlastníkem pustíte, musíte oba vědět že to je riziko a mít nějaké rezervy na pokrytí tohoto rizika.

Co se týče projektů v ose 6 a speciálně v územích Natury 2000, mám takový názor, že by náklady na průzkumy a projektovou dokumentaci měly nést kraje potažmo stát. Natura 2000 je státní závazek vůči Evropským společenstvím. Kraje odpovídají za to že to nebude průšvih a stane se to. Několikrát jsem to říkal na různých místech a byli u toho lidi co jsou za to odpovědni. No zatím se tvářili, jako že je to zajímavá myšlenka a budou o ní přemýšlet. Pak jsem je taky slyšel jak se divili, proč je tak málo těch projektů na oblast podpory 6.2.

Ale zpět k financování projektu.

Základní schéma financování je 10% spolupodíl žadatel a zbytek 90% OPŽP. Z těchto 90% dají 85% Evropská společenství a 15% Česká republika. Způsobilých nákladů samozřejmě..

Může se stát, že AOPK nebo státní fond přeřadí něco do nezpůsobilých nákladů. V případě AOPK to můžete odladit předběžnými konzultacemi, v případě fondu nikoliv. Dostanou to do ruky, až když je výzva uzavřena a do projektu se nedá zasahovat.

Opatření potom nemůžete z projektu vyhodit. Musí se udělat také, ale za peníze žadatele. Do 1 milionu Kč musí žadatel předfinancovat celý projekt sám a následně - pokud se nevyskytnou komplikace - dostane zapláceno od fondu.

Nad 1 milionu Kč lze žádat o průběžné platby a předfinancování se týká pouze částí projektu.

Poměrně dost, zvláště drobných žadatelů, by mělo zájem provést potřebné práce vlastními silami a využít tak třeba období, kdy na farmě nebo v lese není tolik práce. Je to velmi komplikované. Platí zásada přísné evidence a základem doložení jsou vyplacené peníze (např. mzda zaměstnanci, nákup materiálu, pronájem stroje atd.) Svépomocí lze projekt realizovat jen v 6.2., jinde jsou nutná výběrová řízení na dodavatele. Ale to je taková houšť že to tady rozebírat nemá cenu.

Vše je směřováno spíše k dodavatelskému plnění, které se sice papírově lépe kontroluje ale v biodiverzitních projektech není příliš šťastné. Proč? No pokud by farmář dělal ty práce sám, poznal by například, kde mu na farmě ta chráněná kytka roste a jak vypadá - zvýší se jeho kvalifikace v oboru ochrany přírody. Když ho to bude stát nějaké úsilí, bude to považovat za důležité. Takhle to naučíme dodavatelskou firmu, která odjede, zatímco farmář zůstane.

Další milou novinkou je možnost financovat z peněz projektu autorský a stavební dozor. Zde je to trochu komplikovanější, protože 4 % se odvíjí pouze od způsobilých nákladů opatření řešených dodavatelsky.

Ale i tak je to pokrok, že někdo pochopil, že se věci nestanou sami a že průšvihům je lepší předcházet kvalitním dozorem v průběhu realizace.

Ještě je vhodné zmínit možnost mít 5% přímých realizačních výdajů na rozpočtovou rezervu – kdo si to nedá do rozpočtu má pak smůlu.

Závěrem povídání o financování bych si dovolil připomenout, že rezervy v přírodě jsou ohromně důležité. Kdo potkal jezevce na podzim, ví o čem mluvím. Pokud máte možnost nechat svůj účet ztloustnout jako jezevec určitě to udělejte před započítáním projektu. Nic tím nezkazíte

Jedna sova pálená abychom nezapomněli, proč že to vlastně všechno děláme. V následující kapitole její moudrost budeme opravdu potřebovat

6. Přílohy projektu (vida vyšlo na ně d'ábelské číslo 6)

Jako obvykle v životě, i zde na nás číhá finta. Přílohy, hm to je něco co se řeší až nakonec, něco se tam přiloží nebo taky ne. To už zvládnou levou zadní.

Smrtný omyl. Přílohy jsou královská disciplína, která rozhodne o bytí a nebytí projektu.

Vše, co jsem výše popsal, je tak nějak představitelné, ale přílohy jsou věc nepředstavitelná. Úplně nejlepší by bylo nejdříve vyřešit přílohy a podle toho, na co by se to povedlo, tak k tomu dodělat projekt. Ale to bohužel zatím nějak nejde.

Základní kámen úrazu jsou povinné přílohy. Ty tam musí být, bez nich se projektem nikdo nebude zabývat, i kdyby to byl nejlepší projekt od Jamese Bonda. Nejsi schopen dodat povinnou přílohu - máš smůlu Bond. No ale to by se jistě Jamesovi nestalo.

To, co je uvedeno dále se týká konkrétního území. V jiném území by to mohlo být jednodušší nebo složitější podle výskytu chráněných druhů, zlomyslných lidí, režimu ochrany dané lokality atd.

Základní problémy povinných příloh jsou dva a jmenují se čas a nabytí právní moci.

O přílohy by jste měli začít usilovat po odladění minimálně technické části projektu - aby bylo jasné na co se ty přílohy vydávají. Počítejte se mnou:

Duben - červenec = 4 měsíce na zodpovědné biologické průzkumy (do té doby je lepší projekt na "tvrdo" nepsat pokud nechcete riskovat že ho budete přepisovat).

Srpen - září = 2 měsíce na napsání a vyladění projektu

A to jsme s tím začali ve vhodnou dobu. Může se také stát, že vhodného vlastníka a nadějně pozemky naberete v říjnu - připočtete dobu čekání na novou vegetaci.

Některé přílohy seženete rychle. Jsou to zejména čestná prohlášení vlastníka - žadatele projektu, dále vyjádření úřadů, která jsou vydávána mimo správní řízení a výpis z katastru s potvrzenou katastrální mapou.

Mimo správní řízení získáte: **Potvrzení o souladu s územně plánovací dokumentací.** V našem případě to byla záležitost obce s rozšířenou působností.

Pokud budete mít štěstí, získáte rychle i **Stanovisko krajského úřadu z hlediska potřeb životního prostředí.** Smůlu byste mohli mít v tom, že by krajský úřad mohl usoudit, že projekt je potřeba posoudit z hlediska vlivu na předměty ochrany naturových ploch.

Posouzení dělá autorizovaná osoba. Je na to potřeba čas, peníze a ta autorizovaná osoba. My jsme k tomu přistoupili metodou předběžné opatrnosti. Biologický průzkum nám provedla autorizovaná osoba. V případě potřeby by byla schopna vyjádření napsat na počkání, protože příslušné terénní šetření již bylo provedeno.

Dál už to jenom houstne.

Tak dál jsme potřebovali: **Stanovisko k zásahu do registrovaného významného krajinného prvku**. Opět to byla záležitost obce s rozšířenou působností. Tady situace již není jednoznačná. Pokud je toto stanovisko nutno pro další správní řízení je vydáno rychle mimo režim správního řízení. Případná odvolání se řeší v následném správním řízení. Pokud je to konečné stanovisko = nenavazuje na něj žádné další správní řízení, vydává se v režimu správního řízení.

*Pro neznalce - správní řízení je nutno zahájit a obeslat všechny účastníky. Potom ponechat lhůtu na seznámení s dokumentací a terénní šetření, potom vypořádat připomínky a vydat rozhodnutí. Potom ponechat lhůtu na odvolání. Pokud se nikdo neodvolá rozhodnutí nabude právní moci (získali jste jednu povinnou přílohu, postupujete na políčko 37). Pokud se někdo odvolá, rozhoduje odvolací orgán (=nemáte povinnou přílohu a tři kola neházíte) Když to jde velmi hladce tak máte za měsíc v ruce příslušný papír s razítkem, že dne toho a toho nabyl právní moci. Když to nejde hladce trvá to dva i tři měsíce. Konec poznámky pro neznalce, ale nevěřím že by jich bylo mnoho.

Dále tu jsou povinné přílohy, které se už jinak, než ve správním řízení získat nedají děj se co děj:

Povolení ke kácení stromů rostoucích mimo les (řeší obecní úřad příslušný danému katastru v CHKO její správa).

Výjimka ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů - ohrožené druhy (řeší krajský úřad příslušný danému katastru).

Výjimku ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů - silně a kriticky ohrožené druhy (řeší pověřená správa nějaké chráněné krajinné oblasti - v našem případě to jsou Labské pískovce).

Ne nebojte drama ještě nekončí. Je totiž možné, že například obecní úřad podmíní svoje správní řízení o kácení dřevin, doložením rozhodnutí jiného úřadu např. Výjimky ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů nebo vydáním závazného stanoviska k zásahu do registrovaného významného krajinného prvku. Nemůžeme mu to mít za zlé, starosta a úřednice malé obce chtějí mít jistotu, že nevydají špatné rozhodnutí. Ano tušíte správně - dvě na sebe navazující správní řízení představují minimálně dva měsíce ale taky riziko čtyřech ba co dím šesti měsíců. Cha, chá co s tím milý Jamesi. Jsou tu jisté možnosti jak překerní situace s přílohami dořešit. Např. lhůtu na odvolání lze zkrátit tím, že získáte písemné vyjádření účastníků správního řízení, že se vzdávají odvolání. Po ukončení výzvy vás může AOPK ještě vyzvat k doplnění povinných příloh i projektu - máte na to 3 pracovní dny. Ale to jsou mechanismy, kterými lze vyřešit jednu přílohu ne všechny.

Z nepovinných příloh, je naprosto zásadní fotodokumentace stavu území před zahájením realizace – při přebírání hotové akce se to může a hodně, hodně hodit .

7. Podání žádosti

Mimo obálky se spoustou papíru potiskaneho písmenky a mapičkami je součástí podání žádosti i elektronické prostředí Benefill.

Je to on-line aplikace, která umožní postupně vyplňovat žádost o podporu pro daný projekt. Pro administrátory projektu - AOPK a Státní fond životního prostředí to má výhodu v tom, že se dopředu mohou seznamovat s projekty, které budou podávány. Pokud by to měl někdo tak nachystané, že by ten projekt mohl podat třeba druhý den po otevření výzvy, tak by ho teoreticky mohli ohodnotit ještě v průběhu výzvy.

V praxi je toho ale velmi obtížné dosáhnout.

Elektronické prostředí je prima, ale jako každé elektronické prostředí je nestabilní. Z toho plyne zásada nevyplňovat zde přihlášku příliš brzy ani příliš pozdě.

Pokud jste za vzorňáky a hrnete se do Benefillu co nejdřív, může se stát, že bude změněno nastavení, kolonky atd. a bude třeba to předělat. Nestává se to sice často ale pamětníci tvrdí, že už to zažili.

Také musíte už přesně vědět jak se jmenují všechny povinné i nepovinné přílohy, mít už konečnou verzi rozpočtu atd. Je pravda, že žádost není nutné vyplnit najednou, lze si to po částech ukládat a za čas se k tomu vrátit. Ale zkuste uhlídat všechny změny změn, které jste v průběhu konzultací udělali. To musíte mít zrak ostřížít, paměť sloní a trpělivost staletých baobabů - inu celý ekolog.

Pokud to necháte na příliš pozdě, může se stát, že to prostě nebude fungovat. Příliš mnoho uživatelů přetíží síť nebo někde vypnou proud - zákon namazaného krajíce chleba funguje spolehlivě.

Obecně platí, že pokud jste se hodně snažili při přípravě projektu, hodně jste konzultovali a vše se podařilo dohnat včas, nemusí být podání žádosti příliš velké drama.

Pokud se nedařilo nebo jste to podcenili, může při tom téci adrenalin jak voda z uraženého hydrantu.

Závěrečné zamouření - Na co si dát velký pozor

Díky přílohám byste měli začít pracovat na projektu s ročním předstihem a celou tu dobu vás to určitě bude nějak zaměstnávat. Někdy opravdu hodně, někdy sice málo ale věnovat se tomu budete muset. Myslím, že doba přípravy projektu je různá u různých druhů projektů. Projekt s nějakou stavební částí (např. rybník) bude určitě nadlouho, regenerace parku na návsi se dá sfouknout za 2-3 měsíce, pokud nebude problém s památkáři.

1. Změny, změny, změny

Panta rei praví klasik a projekt OPŽP v Ose 6 je toho nejlepším důkazem. V detailech, ale bohužel často důležitých se mění propozice, vlastní projektový záměr i rozpočet. Až do podání žádosti. Pevně doufám, že s dalšími výzvami to bude jen lepší.

2. Pseudo občanská sdružení

Bohužel se to již stává neradostnou realitou prakticky celého území České republiky. Do správních řízení se hlásí cosi, co systémově napadá všechno a všechny s cílem nechat si zaplatit výpalné. Pak své námítky milostivě stáhnou.

No možná jim trochu křivdím, občas to dělají i jen pro vlastní potěšení a o peníze nestojí.

3. Chráněné druhy

Celý projekt samozřejmě děláme pro záchranu druhů. Také za to dostaneme bodovou nadílku. Paradoxně to ale může zablokovat podání projektu v daném časovém horizontu, pokud to zneužijí výše uvedené organizace.

4. Použití GIS

Vzhledem k počtu předělávek a dodělávek je to skoro nezbytnost. Nepočítejte ale, že si jeden den pořídíte software a za dva dny už budete kreslit až se budou hory zelenat. Čím dokonalejší nástroj, tím déle se ho budete učit ovládat.

5. Život

Samozřejmě, že se to vždycky někde zadrhne. Důležitých lidí pro úspěšnost projektu je hodně a alespoň jeden třeba onemocní, odejde ze své pozice a nový člověk to vidí trochu jinak. Ani zpracovatel projektu nežije ve vakuu a jsou doby, kdy se projektu nemůže prostě věnovat i kdyby s tím projekt stál i padal.

Trochu optimismu na závěr

Musím zodpovědně prohlásit, že u všech kompetentních lidí jsme se setkali s upřímnou snahou pomoci tomuto projektu a s chutí dělat svou práci dobře. Chci jim všem za to poděkovat a popřát jim hodně zdraví. Bez nich by to bylo o hodně těžší možná dokonce vůbec nemožné.

Stíny budoucnosti

Předpokládejme že projekt bude realizován. Záměrně to takhle přeskakují, protože to snad bude další etapa modelového projektu. Pevně věřím, že i to bude nesmírné a časožroutí dobrodružství, protože již dnes mám pocit, že je tam velmi mnoho neznámých.

I když to možná bude připadat jako silně předčasné, chci upozornit na jednu časovanou bombu, která začne tikat v okamžiku, kdy projekt získá podporu a začne se realizovat.

Není vyřešen systém kontroly po skončení realizace projektů.

Mám pocit, že to vlastně ani nikdo neřeší. Protože mám jistou zkušenost se systémem kontrol v zemědělství a myslím, že se máme čeho obávat. Dnes vám totiž nikdo není schopen zodpovědně popsat, co to vlastně podepisujete v rámci udržitelnosti projektu po 10 let po skončení projektu. To skýtá netušené možnosti - po žadateli lze potom vyžadovat ledacos a tvrdit, že je to v rámci udržitelnosti výsledků projektu. Nechť Manitou provází naše kroky po úspěšné realizaci projektu.

Co z toho všeho plyne pro pozemkové spolky (zkratka PS znamená pozemkový spolek nikoliv pohraniční stráž).

Nehledě na vše co jsem o OPŽP a jeho Ose 6 dosud napsal, tak si stále myslím, že by se zvláště zkušenější PS, mohly a měly do toho vložit. PS by mohly přemostit ten příkop, který byl vyhlouben mezi pomocí a plochami, které ji potřebují. Nechci řešit kdo a proč ten příkop vykopat. Jednak o tom vím málo a jednak tohle jsou poznámky pro nešťastníky, kteří nemohou měnit systém.

Je myslím naprosto mimo realitu, že to co jsem výše popsal by absolvoval řadový člen našeho pozemkového spolku ve vlastní režii, při vlastním zaměstnání. A to hlavně proto, aby mohl z 10% dofinancovat státní a krajskou povinnost starat se o EVL a PO, aby nedošlo ke zhoršení jejich stavu. Za pomoci týmu PS to však asi půjde alespoň na některých lokalitách.

Velmi rád bych se dožil toho, že se zde zapojí prostředky z technické asistence OPŽP. Jsou to peníze určené výhradně na poradenství a propagaci OPŽP. Nějak si nedokážu představit důvod proč již dnes nejsou využívány pro přípravu projektů v lokalitách Natury 2000. Lobujte za to na všech úrovních - častá krůpěj skály proráží.

Do tohoto příspěvku se samozřejmě nevešlo vše, co jsme kolem toho zažili. Jsme ochotni a schopni předávat takto získané zkušenosti formou kontinuálního bezplatného poradenství ostatním PS. Rozvojový projekt 2008 bereme jako příležitost pro další kvalitativní rozvoj činnosti PS. **Velmi uvítáme možnost konfrontovat vlastní zkušenosti s dalšími PS, které se do něčeho podobného pustili a těšíme se na shledání na nějakém hezkém semináři.**

Nastavený konec

Jako každý správný akční film i toto drama má otevřený konec. V rámci tohoto konce na pokračování napíšu zde několik řádek o tom čemu jsem se sice chtěl vyhnout ale musí to tu být. Jsou to oficiální dokumenty a příručky OPŽP.

Vyhnout jsem se chtěl proto, protože nemá cenu je překládat. Každý si je musí přečíst v originále a nejlépe ve spojení s konkrétním projektem.

Jsou to základní dokumenty, ve kterých je prý napsáno všechno. Stejně jako u knihy knih je to vlastně celá sbírka knih. Důležité je navíc nejenom to, co tam je napsáno, ale stejně důležitý je i výklad těch písmen. Buďte připraveni na to, že ten výklad může být někdy dosti vzdálený vašemu pojetí (např. je někde psáno rekonstrukce a časem se vám dostane výkladu, že to znamená pouze terénní úpravy). Nesmíte se prostě ničemu divit. Všechny dále uvedené dokumenty získáte na www.opzp.cz v pdf formátu. Příručky se průběžně doplňují a je dobré před psaním projektu stáhnout nejaktuálnější verzi.

Příručka pro žadatele o dotace z OPŽP 49 stran

- s tímhle bych doporučoval začít - jednoduché krátké ale zdaleka se tam není všechno

Operační program životní prostředí - Implementační dokument 189 stran

- tohle už je pro náročnější čtenáře - je tu skoro všechno zvláště pak to, na co vůbec lze žádat a za jakých podmínek

Směrnice Ministerstva životního prostředí včetně příloh cca 80stran

- vydává se ke každé výzvě, upřesňuje výše uvedené dokumenty

- velmi zajímavá příloha se týká výběrových řízení

Výběrová (hodnotící) kritéria pro projekty přijímané v rámci výzvy (nás se týkala konkrétně 6 výzva) 40 stran

- podle toho bude bodově hodnocen váš projekt - je dobré vědět za co bude hodně bodů a za co bude málo

Náklady obvyklých opatření cca 15stran

- veledůležité - tyto ceny jsou nejdůležitějším měřítkem přiměřenosti nákladů projektu, ale pozor, vysvětlivky jsou zde tak stručné až často nejsou vůbec žádné.

Závazné pokyny pro žadatele a příjemce podpory v OPŽP 41 stran

- trochu záhadný dokument, tady jsou potřebné informace dosti rozptýlené ale jsou tam

Grafický manuál publicity OPŽP 18 stran

- tohle naplno propukne až získáte podporu pro svůj projekt

Dohromady je to asi 400 stran textů. Doopravdy z toho bude potřebovat několik desítek stránek a užitečné by bylo zhruba znát tak 150 stran.

Příjemné počtení